

# „ASACHI”

Revistă Științifică Literară

Comitetul de Redacțiune: Dr. D. Cantimir, I. Negre, C. Hogaș, N. Juravschî, G. Boteanu cu colaborarea membrilor Societății „ASACHI.”

## CONGRESUL PREUȚILOR

(Urmare la No. 5).

Incep cu cele trei puncte din fruntea programei:

- 1). Să se înființeze două facultăți Teologice.
- 2). Să se oprască absolut a se mai face preuși de cât acei ce vor termina facultatea Teologică; în cazul cel mai extrem, numai cu cursul de 7 clase seminariale.
- 3). Tote seminarile cu patru clase să se suprimă, rămânând numai două seminarii complete, fiind destule suficiente pentru statul Român, și pot să alimenteze cu prisosință cele două facultăți Teologice.

Preutul la toate popoarele, și în toate timpurile a fost considerat ca învățetorul poporului, ca conducătorul și povașitorul lui pe calea virtuței, ca medicul spiritual, ba chiar și corporal al omului, în fine ca părinte al poporului și ca om care ține în mânele sale misterile divine, darurile D-zeești; cu un cuvânt era considerat ca o persoană sfântă, înzestrată cu o învățetură și moralitate mai presus de cât acelor-l-alți muritorî; de aici chiar vorba că preutul este un om cu patru ochi.

Isus Hristos, întemeitorul religiunii creștine, zice că preutul „este sarea pământului, lumina lumii, iar faptele lui să strălucească ca lumina soarelui; apostolul

Pavel zice că preutul trebuie să știe multă carte, să fie învățat, știutoriū de tōte și integru.

Istoria religiunii și a ierarhiei, de la tōte popōrle și din tōte timpurile, probéză cu prisosință că clerul era clasa cea mai cultă. Așa Bramanii și Budistiī la Indiani și Chineji; Leviții la Evrei; Magiī la Perși; preutul la Egipțeni, clerul din Biserica creștină la cele mai multe popōre în diverse timpuri ect. au fost oamenii cei mai culți, ba adesa, numai ei, aveau monopolul culturii și al științei.

Iōn Gură de Aur în tratatul despre preuție, vorbind de mare misiune, importanța și responsabilitate, citéză cuvintele profetului Ezechil și le refereste la preut: »Dacă la apropierea sabiei, santinela, nu sună din trompeta, nu dă poporului semnalul, și sabia taie un suflet, acel suflet va fi supraprins în nelegiuirea sa, dar sângele seū îl voiū cere din mâna santenelei».

Apoi, apropo de rolul de predicatoriū al preutului, Iōn Gură de Aur, tot în tratatul de preuție zice: »Spre a ajunge la vindecarea corporală medicii pun în aplicare felurite mijloace: medicamente, aer curat, alimentațiune, regim etc. Tratamentul boalelor sufletești nu are aceste mijloace de cât numai instrucțiunea prin cuvânt. Remediū, regim, alimentare, aer curat: totul este cuprins în cuvânt, în predică. Prin el, taie, arde când acest mijloc nu va pute nimici relele, atunci cele-alte mijloce nu folosesc. Predica renalța forțele căzute, reprimă ivirea relelor, curmă plecările nefolositoare, restabilește echilibru, adaugă sufletului, tot ce lipsește dânduī o sănătate perfectă.

Iar respectiv de sanctitatea și măreția actului oficiarilor celor *sfinite*, iată ce zice: »Dar când invocă santul spirit și celebrează înfricoșatul sacrificiū, preutul atin-gând pe suveranul stăpân al Universului, spuneți în co

ang pureți pe preut? Ce sanctitate, ce sentimente religioase nu avem dreptul a cere de la el? Ce curate trebue să fie aceste mâni, ce curată acéastă limbă. ca instrumente a celor mai mari misterii? Ce eminentă sanctitate trebue să fie în sufletul preutului și cată lumină și știință în spiritul său . . El apare înaintea lui D-zeu ca părinte și rugător al tuturor și reclamă, cere: stăvirea tuturor relelor, tulburărilor, domnirea păcei, prosperitatea universală, înlăturarea nenorocirilor publice și private ect. Preutul deci trebue a fi mai presus de tot prin meritele sale, cultura după cum regele se distinge de toți supușii săi prin rangul și poziția sa . . ? Preutul având deci o misiune atât de mare în societate, bucurându-se la toate popórele de o cultură alésă, trebue să se îngrijască ca să dea și clerului Român o așa cultură ca să corespundă misiunii sale.

Dacă observăm clerul, mai ales cel laic din țara noastră, sub raportul dezvoltării intelectuale, sub raportul culturai, este mai mult de cât înapoit, cu fórte puține excepțiuni; acéastă stare înapoetă de cultură a preutului a și fost și este cauza căderii credinței, religiei și sentimentelor religioasă în popor.

De mulți ani să discută în presă cestiunea îmbunătățirii clerului, însă a ramas numai ca discuție ziaristică; nu mai este timp de întârziat, dacă voim să salvăm religiunea.

Facultățile Teologice, sunt singurile în stare a ne da, un cler, a ne da preuți maturi în cunoștinți, și copți pentru esercițiul bunelor moravuri posedând și maturitatea fizică, ce trebue să aibă un candidat când îmbarșează preuția — De aceia cerem înființarea a două facultăți Teologice, care ni vor da un cler luminat și cult, *singurul în stare a ține credința, religia și mora-*

*lul în popor prin puterea cuvîntului, a învățeturei și a unei morale raționale, iar nu prin bigotism, superstițiune și obicei.*

Aceste două facultăți sunt suficiente pentru statul Român, căci nu avem necesitate de preuți mulți și răi, ci de puțini și buni; nu avem necesitate de o mulțime de bisărici rele, cu personal păcătos și ignorant, ci de biserică puține, adică pe parohii și cu un personal luminat, moral, și independent.—Pentru acesta cer să se desființeze seminariile cu patru clase remănând numai două seminariile cu câte șapte clase, care pot satisface cerințele de preuți și a alimenta facultățile teologice.

Numai prin înființarea a două facultăți de Teologie, numai prin conservarea a două seminariile cu șapte clase, numai prin oprirea de a se mai face preuți, de cât tinerii ce ar avea aceste cursuri, numai prin acest mijloc vedem posibilitatea a avea un cler sau preuți luminați, învățați, cari să facă onoare bisericii Române, și să ridice prestigiul credinței și religiei în popor.—A mai păstra și continua actuala stare de ignoranță a preutului, este a decreta noi, de pe acuma, distrugerea bisericii și a religiei în statul nostru.

Esemplesle clerului învățat din Bucovina, Transilvania, Grecia, Rusia și din Statele Catolice sau protestante, să ni serve de indemn.

Înființând facultatea Teologică și organizând cele două seminariile, să nu neglijăm a le dota cu profesori buni, aducând barbați instruiți din Bucovina și Transilvania, dacă va fi nevoie, preferând preuți sau chiar civili, numai să fie barbați cu carte și bună moralitate.

Respectiv de organizarea celor două seminariile și facultăți Teologice s'ar pute admite și următoarea idee, care ar fi și mai practică: în cele două seminariile să nu se admită de cât elevi cu patru clase gimnaziale; se

minariul să aibă patru ani sau patru clase, și facultatea teologică trei ani, așa că candidatul la preuție ar avea un curs de zece ani; pregătire destul de suficientă, iar candidatul când ar termina cursul ar avea și etatea și maturitatea necesară pentru preuție: această idee dă un avantajul de a face mai puține cheltueile, sub raportul internatului, cu patru ani plus posibilitatea gândirii, deciziunii, când tinărul terminând gimnaziul, intră în seminariu, ca candidat la preuție.—Idea aceasta ar trebui preferită în organizarea celor două seminarii și facultăți de teologie.—Aduug, după cum se va vede mai departe, că seminariul și cu facultatea teologică să fie la un loc atât internatul cât și cursurile.

Este dureros când chiar în camera țarei, se găsesc barbați, cari în loc să susțină instituțiunile de cultură a clerului, le combat. Așa Dl. Gh. Panu, cu ocazia votărei în anul curent a cifrei pentru înființarea facultății de teologie, combatând înființarea ei a zis că, se nu mai luminăm pe preuți pentru că se țină încătușată conștiința poporului Român, că, poporul Român a trăit și fără preuți învățați, că religia trebuie să cadă . . . . Se vede că Dl. Panu nu are nici o recunoștință de plătit către biserică și clerul român, macar sub raportul istoriei poporului Român și conservărei limbei, ca cel puțin acesta să-l împingă a susține luminarea și cultura preutului român. Dl. Panu însă a svârlit numai niște cuvinte, fără a ne proba că biserica și religiunea creștină în statul nostru împedică progresul moral, intelectual și material al poporului Român, nici că ultima rană ce a mai ramas pe capul poporului Român este religia, pe care rană trebuie s'o tămăduim prin înlăturarea religiei.

Tocmai starea de ignoranță a preutului, a putut să dea loc la asemenea idei ale D-lui Panu. Numai un cleric cult, luminat, moral și independent, ridică și subtiliza-

ză religia, credința, morală, după cum și un profesor învățat, activ, moral ridică prestigiul școlii și da buni scolari.

Dacă însă Dl. Panu, nu recunoște necesitatea religiei și a bisericii în stat, atunci declare acesta, aducă argumente atât de puternice, din care se resulte disființarea sa.—Spună-ni ce trebuie să punem în loc său că poporul poate exista fără religie și preuți.

A zice că poporul Român a trăit și fără cler învățat, fără teologi, îi putem răspunde că poporul Român a trăit și fără oameni învățați,—ba chiar și fără școli.—Dar acest argument ar fi ridicul.

Inchiind viderile mele asupra organizării seminariilor și înființării facultăților Teologice, am făcut și o mică digresiune și aluziune la cuvintele Domnului Panu, ca să arăt că nu este în folosul țerei, a liniștei ei, ca religia să se sgdue și clerul să se lese în ignoranță. Că nu este bine ca tocmai în Camera țării să se rîdice voci pentru stingerea religiei prin ținerea preutului în ignoranță.

4). *Elevii acestor școle să fie numai interni; numărul lor să fie fixat după trebuința ce va fi de preuți*

Seminariile și facultățile teologice, sunt niște școli speciale, destinate a crește și forma pe preuții bisericii creștine, pe învățetorii și conducătorii poporulul pe calea religiunii precum și a efectuării tuturor misterilor cerute de religiune, tot așa după cum sunt cele alte școli speciale, ca: școlile militare ce forméză pe ofițeri; ca școlile normale ce forméză pe învățetori și profesori etc.

Sunt partizan al internatelor; am tratat această chestiune în No. 2 al acestei reviste din 20 Ianuarie 1884 și de aceia susțin ca tinerii ce să pregătesc pentru preuție, să se crească în internat, care singur presintă

o creștere îngrijită, și o disciplină severă. Internatul seminariilor trebuie să fie la un loc cu acel al facultăților de teologie; asemenea și cursurile să se țină în aceeași încăperi.

Numărul internilor să se fixeze aproximativ după necesitatea ce va fi de preuți, în rapor cu numărul parohiilor.

5). *Directorii sau rectorii acestor scôle să fie cu distincție preuți laici.*

Creștem și formăm pe seminariști, ca să fie 'preuți; la noi clerul laic este familiar; prin urmare șefii unor atare institute, ce au sarcina creșterei, formării și disciplinei acestor tineri, trebuie să fie familiari ca să-i crească pentru familie, adică, că pe lângă cerința de a fi bun preut, bun păstor, trebuie să fie crescut a fi și bun soț și părinte de familie; acesta însă să pôte îndeplini cu cunoștință, mai bine, numai de acel ce este familiar. Ce v'ați închipui, să vedeți un călugăr în fruntea unei scôle militare sau normale, și un militar în fruntea unui Seminarium? Esperiența trecutului ar trebui să ne fie destulă lecție ca să ne îndemne a pune în capul acestor institute de creștere, barbați căsătoriți.

6). *Programa seminarului și a facultăților teologice să se facă de consiliul general al instrucțiunei, dându-se estenziunea cuvenită și proporțională tuturor cunoștințelor necesare preutului, iar nu ca astăzi, unde programele seminariilor sunt mai pröste de cât cum erau ale scölelor catihetice, din cauza preponderenței sinodale.*

Consiliul general al instrucțiunei are în sine representați a tuturor categoriilor și gradelor de învățemânt; prin urmare represintă tötă garanța de a compune aceste programe în mod complet și corespunzător cu fie-care categorie și grad de învățemint. Acesta l argumentul pentru care susțin că programele acestor scöle să

se formeze de consiliul general iar nu de influența sinodală.

Dacă observăm programele seminariilor, pe când să făceau direct de departamentul scólelelor și al cultelor pînă la 1865 sau de cătră comitetul permanent sau consiliul general pînă la 1872, videm că ele cuprindeau o estenziune proporțională, cu misiunea preutului, din tóte ramurile de cunoștinți, așa: cuprindeau literatura veche și modernă: Greacă, Latină și Franceză; cuprindeau științele Naturale, Fisice, chimice și matematice; cuprindeau Istorie, Filosefie și în fine cunoștințele religiose în o întindere mai mare.

Tinetii seminariștii, cariî urmau aceste programe erau tineri cu carte, concureau și egalau cu cei din licee.

De la 1872 de când programele seminariilor s'au dat total în compunerea sinodului, seminariile au ajuns mai niște scóle catihetice, cu mică deosebiri, iar elevii ce urmază aceste programe, sub raportul cunoștinților, nu sunt apți nici pentru preuție, nici pentru alte ocupațiuni didactice, exemplele zilnice ne probéză acestea.— Când este ca la compunerea programelor seminariilor și facultăților teologice să iee parte persoane sinodale din cari unele abea au patru clase primare sau gimnaziale, precum sunt în sinodul nostru, atuncea este evident că nu póte să iasă de cât un program șubred, palid și necomplect— Preutul trebuie să știe limbă și științi naturale multe, iar nu numai Biblie Patrologie, Liturghică și Tipic. . .

*I. Negre.*

(Va urma).





## DESPRE MORFINOMANIE

Pe lângă diferitele bôle care bântue omenirea și care au drept cauză felurii agenți atmosferici, telurici miasmatici, contagioși, etc. etc. avem de înregistrat și maladiile produse prin otrăvire cu diferite substanțe toxice, între care bôle întră și morfinomania.

În special, această maladie merită o deosebită atențiune din parte-ne, nu numai pentru interesul ce l prezintă din punct de vedere științific, ci și pentru aceia că de câți-va ani înapoi au început a fi cam frecventă. — Frecvența acestei intoxicațiuni sau a abuzului de morfină se observă cu deosebire în clasele înalte ale societății, mulțumită ușurinței cu care unii dintre medici cedeză insistenței persoanelor doritoare de abuzul de dulce-far-niente și prescriu morfina, nu numai în cazuri când e absolut necesară d. e. de a calma dureri mari vărsături, tuse, accese histerice etc. etc; ci și atunci când asemenea persoane, de alt-mintrelea sănătoase, pretestează diferite indispozițiuni, fie morale sau corporale; indispozițiuni care sunt trecătoare și care în mare parte nu le vedem manifestându-se de cât la persoanele claselor așa zise aristocratice, care de ordinar sufer de lipsa de ocupațiuni serioase, fie aceste ocupațiuni cu spiritul sau cu corpul.

Pentru știință, și într'un caz și în altul, este egal; căci rezultatul la care duce abuzul întrebuințării morfinei este același, adică o intoxicațiune cronică în adevăratul sens al cuvântului a organismului întreg, ale căreia simptome și consecinți le vom vede în decursul acestei scrieri.

Înainte de a intra în detaliul acestei cestiuni și de a expune în mod teoretic caracterele, consecințele acestei bôle, voi citi un exemplu, un caz de morfinomanie observat de D-nul M. Ball profesor de maladiile mentale la facultatea din Paris.

Era o femeie în etate de 41 ani, de loc din Paris și care era cusuturișă. Ea suferea de podagră. E ceva rar de a întâlni podagra la persoane de sexul și ocupațiunea ei, fiind că, după cum știm, femeia e cu mult mai puțin supusă bôlei podagra de cât barbatul; însă în cazul de față sunt antecedente în familie. . . Ea singură nu ducea și nu a dus o viață plină de escese în ceia ce privește mâncarea, băutura etc. ci părinții ei erau cari o făcuse acésta, lăsând-o pe ea în mizerie. Părinții au păcătuit și ea este care suportă pedepsa.

Începând de la etatea de 8 și până la 10 ani, ea a suferit de migrene violente de origină artritică; de asemenea au avut mai multe orbalțuri și mai târziu adevărate accese de podagră: cel întâi în anul 1870 când bolnava avea atunci vârsta de 28 ani.

După acest acces de podagră ea a avut o serie de suferinți care aparțineau, se înțelege, aceluiași diateze adecă podagre; pacienta a suferit de pietre în beșica fierei, și cam la doi ani după accesul de podagră a avut colici hepatice, în care timp, medicii au constatat prezența de calcule în excremente. Atunci dânsa a recurs la injecțiuni cu morfină pentru a-și calma durerile: în acest timp ea avea 31 ani.

Timp de 3 ani, ea a continuat injecțiunile cu morfină și ajunsese a lua o jumătate de gram de morfină pe zi, adică de cinci-zeci de ori mai mult de cât doza normală.— Se citéză cazuri în literatura medicală în care bolnavii luaă până la trei grame de morfină în 24 de ore, și acésta e lesne de explicat, de oare ce noi

știm că cu opiul și derivatele sale, organismul se obi-  
cinuește foarte repede.

La 23 Februar a. c. când bolnava a intrat în spita-  
lul dirijat de D. M. Ball, ea se afla într'o stare de pros-  
trațiune înspăimântătoare. Fisionomia ei era streină și  
suferindă; culórea feței ca plumbul, pelea ca huma și  
acoperită de sudori profuse. Complexul acestor fenome-  
mene îi dădea aspectul unei bătrânețe premature.

Se observa o contractiune trapantă a pupilelor, un  
semn de acțiune al otrăveii; bolnava era în anestezie  
(lipsă de simțire); nu se putea ține pe picioare și părea  
a fi pierdut orî ce forță musculară. această slăbăciune  
marcantă în extremitățile inferioare se manifesta și în  
brațul stîng pe care bolnava nu'l putea rîdica de loc,  
mișcările reflexe ale tendónelor musculare erau de a-  
semenea dispărute; pe tótă suprafața corpului se vedeau  
echimose (vînatăii) mici produse prin impunseturile a-  
cului siringei lui Pravaz.

Inteligența era împuținată; bolnava nu avea însă de-  
liruri, ci numai halucinațiuni în organul viderei; videa  
puncte negre, albastre etc. Puterea viderei era de ase-  
menea slăbită. În fine un fenomen caracteristic: îi era  
imposibil a se lipsi de stimulentele seú obicinuit (morfi-  
na). cu strigăte și lacrimi cerea și i se făcea injecțiile  
de morfină, fără de cari nu putea mistui, nu putea res-  
pira, nu putea dormi, într'un cuvînt nu putea trăi.

Față cu aceste suferinți, două metode de tratament  
aú fost aplicate: 1) micșurarea progresivă a dozelor  
morfinei și 2) substituirea stimulentului obicinuit (mor-  
fina) cu un alt stimulent; mai întăi s'a scăđut doza zil-  
nică a morfinei de la 50 ct. grm. la 15 cent grm. a-  
poi s'a scăđut progresiv numărul injecțiunilor, făcendu-  
le mai rar, diminuând neconținut doza morfinei, s'a în-  
locuit morfina prin o altă substanță narcotică, prin clo-

răl hidrat în doză de două grame pe zi. În fine s'a întrebuințat un tratament stimulant constând din medicamente întăritore (tonice) amare, cafea, alcool; asociind acestui tratament și un nutriment potrivit.

Grație acestui tratament, această femeie se află astăzi pe o cale de ameliorațiune aproape completă.

După ce am văzut din această observație în mod practic, care sunt inconvenientele abuzului de morfină descrisă aici, să ne reîntorcem acum iarăși de unde am întrerupt firul descrierii noastre și să continuăm a expune vederile autorităților științei relativ la morfomanie.

Dacă ne transportăm în orient, vedem că opiul (afi-onul) a fost întrebuințat încă de mult timp, în scop de a-și procura lumea o beție plăcută; omenii cei mai celebri au suferit influența acestei otrăvi. Ast-fel sultanul Baber, cuceritorul mongol al Indiei, descrie cu mare plăcere în memoriile sale intitulate *Madjoun*, că dându-să cătră finele carierei sale, întrebuința din timp în timp opiu, care îi procura momente foarte deliciose.

Asta-zî această otrăvă ține sub dominațiunea sa câteva milioane de oameni. După ce a străbătut în Turcia, tinde a invadarea și Europa. În Constantinopole sunt stabilimente speciale pentru asemenea escesuri. În Anglia și America, usagiul opiului face numeroase victime. În Franța și Germania precum și la noi în România nu s'a aclimatizat în așa grad abuzul acestei otrăvi, afară de cazuri izolate ici colea.

În ceia ce privește însă morfina, întrăm în o fază cu totul nouă.

În știință, respective în medicină, se păstrează obiceiul vechiu, de a atribui fie-cărei boale nouă numele autorului care a creat-o, adică a aceluia care a fost cel întâi ce a făcut o descripție completă asupra boalei. Ast-

fel avem maladia lui Addison, maladia lui Basedon, maladia lui Bright etc.

Când este vorba de morfinomanie însă, este foarte just de a zice, că este un medic care au creat-o. Întrebuințarea morfinei în formă de injecțiuni hypodermice a fost introdusă de Wood, care obicinuind bolnavii săi cu uzagiul acestui medicament, au creat în adevăr abuzul cu morfină, care la rândul său a finit prin a degenera în maladie. În adevăr această metodă nouă a întrebuințării morfinei s'a răspândit foarte repede; însă cu toate că face serviciul neprețuite, totuși ea a produs într'un mod necontestat o boală care nu exista altă-dată. Mai în tot-deauna morfinomania începe prin întrebuințarea de injecțiuni cu morfină contra durerilor, vărsăturilor, supărărilor sau a unei stări oare-care nevropatice.

Este necesar de o cam dată de a face distincțiune între morfinism și morfinomanie.

Prin morfinism se înțelege complexul fenomenelor produse prin abuzul îndelungat al morfinei.

Morfinomania, din contra, este, din punctul de vedere al opiuului, ceia ce dipsomania este din punctul de vedere al alcoolului. Morfinomania există atunci când individul simte necesitatea iresistibilă de a lua morfină. Ea este deci o maladie independentă, având fizionomia sa proprie; însă precum dipsomania conduce la alcoolism, de asemenea și morfinomania duce inevitabil la morfinism. Dipsomania este o boală de nervi (nevrosă) intermitentă, necesitatea de a bé nu există continuu la un dipsoman, și boala sa e cam absolut incurabilă. Morfinomania din contra este o nevrosă continuă; cel atins de dânsa are tot-deauna necesitate de stimulentele săi și pentru acest rezon este o boală curabilă și care a fost adese ori curarisită. Ast-fel se espli-

că, că bețivii de meserie care se îmbată în fic-care zi, pot fi scăpați de pasiunea lor; dipsomaniî însă nici odată.

Înainte de a intra în fondul chestiunii, este necesitate a rezolva următoarele probleme:

Pentru ce bolnavii devin așa de dese ori tributari morfinei?

Pentru că morfina calmază nu numai durerile fizice dar și suferințele psihologice, nevralgiile morale; în urma injecțiilor cu morfina, supărările dispar pentru a face loc unei liniști pline de voluptate.

Pentru ce morfinomaniî contrar opiofagilor, își administrează morfina pe calea hypodermică? Răspunsul e ușor: opiofagiî au doue metode pentru a absorbi otrava: unii o introduc în formă de pilule pe cari le formeze ei însuși; alții fumază, și aceștia sunt cei mai puțin grav atinși de otravă, pe când morfinomaniî se otrăvesc prin împunsături sub piele, și acesta din cauza proprietăților substanței aceștia, a căreia gust e displăcut, amar. Acesta e primul motiv pentru care se întrebuintază injecția subcutanee.

Al doilea motiv este că, morfina introdusă prin gură, acționează direct asupra stomacului și cu mult mai energic de cât când este introdusă prin piele; de unde rezultă în acest cas, perderea apetitului, greutate în regiunea epigastrică, gréță și chiar vărsături; în consecința decî, morfina, când e introdusă prin gură îi trebuie mult mai mult timp pentru a produce efectul ei benevol; prin injecțiuni sub piele însă, o liniște voluptoasă cuprinde pe bolnav în scurt timp, respectând facultățile sale digestive și până la oare-care punct și facultățile sale intelectuale.

În fine este și o altă cauză pentru care bolnavul întrebuintază sau preferă calea hipodermică a injecțiunii-

lor: este că el simte o voluptate deosebită de a-și face împunsături. Pentru unele persoane, este o plădevarată plăcere a practica această operațiune asupra lor însuși cu totă durerea cea mare ce ea cauzază; și mai mulți din aceștia afirmă, că dacă ar trebui absolut redusă doza de morfină ei ar fi mai bucuroși să o absorbă în mai multe rînduri de cît în o singură dată, ast-fel ajunge morfinomanul că repetând neconținut împunsăturile sale cu acul, se deprinde a administra doze enorme de morfină.

Trebue să menționăm încă un fapt de mare importanță în practică, adică acela că injecțiunile slabe sunt dureroase: pe cînd injecțiunile concentrate nu sunt mai de loc.

Toți bolnavii care întrebuițază injecțiunile cu morfină o știu și preferă în consecință soluțiunile concentrate. Medicul nu trebue să trecă cu vederea acesta, căci acesta este încă o cauză a sporirei repede a dozelor.

Terminînd cu aceste generalități, vom trece la studiul următoarelor puncte:

- 1). Efectele abuzului morfinei.
- 2). Efectele abstenenței.
- 3). Tratamentul.

(Va urma)

Dr. Apostolide

---

## DUALISMUL CEREBRAL

(Urmare)

Făcînd o călătorie la America de sud, el a fost atins de insolațiune, în urma căreia s'a înbolnavit grav. Remăsese fără cunoștința o lună. Puține zile după recăștigarea cunoștinței, auzi o voce de barbat bine articulată cere îl întreba: „Cum vî aflași azi ?”.

Bolnavul respunse, și o scurtă conversațiune urma. A doua zi tot această întrebare a fost repetată. Bolnavul se uita, însă nu zăria pe nimine în odaie „Cine sunteți?” întrebă el. *Sunt D. Gabbage*, respunse voceea.

Câteva zile în urma, bolnavul videea înaintea ochilor pe întrelocatorul său, și începând de la această epocă, îl videea tot deauna cu tot același haine. Îl videea tot deauna în față, însă numai bustul; Gabbage e tot deauna îmbrăcat cu haine de vânător; e un barbat viguros, bine făcut, aproape de 36 de ani, cu o barbă mare, castaniu închis, cu ochii mari și negri, cu sprâncenele mari.

Înpins de o curiozitate foarte legitimă, bolnavul nostru a dorit să cunoască profesiunea, domiciliul și deprindererile viziunei sale. însă acest om nu vroia nici odată să dea alte destăinuirii afară de numele seu. Mai târziu, tînărul, cerceta toate colecțiunile de adrese din Anglia, Franța, Europa și America, fără ca curiozitatea sa să fi fost satisfăcută. În curând, viziunea sa devenise tiranică, căci nemulțumindu-se cu tulburarea somnului și ostentarea spiritului prin neconținute întrebări, începu a'î șopti, mai bine zis, a'î porunci acțiunii străinii și nesocotite. Întru o zi citea un jurnal, ședînd la foc. De odată Gabbage îi poruncește de a arunca lanțul cu ceasornicul pe foc; tînărul asculta pe loc și Gabbage nu s'a retras până ce nu constata destrugerea lor. Întru o altă zi, fiind la Montevideo cu o tînără damă, a cărei copil era bolnav. Gabbage



Îl sfătuește să o hotărască a lua o mare doză de *clorodină* și a-i da copilului o doză îndoit de mare. Copilul muri după câteva ceasuri; muma a fost foarte bolnavă, însă s'a vindecat. Întru o altă zi Gabbage, îl poruncește să se arunce prin ferestra din etagiul al treilea, el ascultă și cunoscă numai atunci, când a rămas contuzionat pe pavagiu, ca Gabbage îl sfătuește reu.

D-lui Ball, care îl întreținea despre impulsuniile sale, el îi zise: „Dv. nu sunteți în curentul științei, sămănați a nu ști că adese ori cineva are doi creeri în cap.

Tocmai eu, pășesc acesta. Gabbage stăpânește cerebrul meu stâng, și eu n'am decât pe cel drept. Din nenorocire partea stângă dobora pe cea dreaptă și de aceea nu mă pot opune sfaturilor lui Gabbage, care e un spirit reu sau cel puțin un reu voitor“.

Acastă convicțiune era atât de înrădăcinată într'însul, că făcându-i-se o injecțiune sub cutanee de morfină zise medicului: „Ați comis o eroare, ați făcut injecțiune din partea lui Gabbage, deci nu mi va face nici un efect.

Acest bolnav a părăsit de mult clinica, însă are tot halucinațiuni și se supune neincetat influenței persecutorului său.

Iată un cerebru a cărui operațiuni par a fi dedublate foarte lămurit, și am crede bucuros după teoria bolnavului însuși, că una din emisfere e în deliriu, pe când cea-l-altă o privește cu milă.

Nu ne vom arunca în oceanul ipotezelor; e de ajuns că din cele zise se întreveđe atât vastul orizont care se desfășură înaintea noastră cât și deducțiunile care se pot trage din punct de vedere atât logic cât și psihologic, din doctrina despre dualismul cerebral.

Remăînd pe tărâmul faptelor pozitive, credem că putem afirma, că amândouă emisferele sunt independente, și putem repeta împreună ca Wigan: „*e o erôre funestă a zice creerul, trebuie să zicem amândoi creeri*“..

D. Ball, sfârșind lecțiunea, mărturisește, că ideilor aci dezvoltate, s'ar putè opune nenumerate obiecțiuni de detail, adăogînd că aci nu e locul de a le întimpina, propunèndu'și a face acèsta maș târziū, într'o altă parte a cursului seū. D-sa ține însă a respinge aci o acuzare, care i s'ar putè aduce și despre care crede că nu o merită. Acèstă acuzare ar fi, după părerea D-sale, reproșul, că a uitat strânsa solidaritate ce unește diversele centruri ale encefalului, și un fel de fraternitate fiziologică, care predispuie de a se sprijini unele pe altele și a avè asupra'și o înruire azi fôrte bine demonstrată. O ast-fel de erezie e departe de D-sa. Apărând aci principiile independenței, D-sa nu uită legile coordinațiunei. Felurile regiuni ale encefalului pot lucra izolat, însă sunt menite de a se înțelege.

Armonia e legea superiôră care prezidéză funcțiunilor acestui aparat complicat ce guvernéză mis-

cările sale. Dacă în starea patologică videm producându-se divergenți, revolte și acte de însubordinare, nu e mai puțin adevărat că în starea normală felurile regiuni ale centrurilor nervoase trebuie să își deemăna de ajutor spre a îndeplini însărcinarea lor comună, și pentru ca rațiunea să păstreze domnia ei, trebuie ca acei care o trag să pășască cu pas egal.

*Jurawski.*

---

## SUNT MEMBRU REDACTOR

No. 11.

In negura adâncă privirea mea plutește,  
 In haos fără margini, ea veșnic rătăcește.  
 Nimic! . . . nici o viață! . . . nici mărtea nu există.  
 Tăcerea cea eternă, și liniștea sa tristă,  
 E tot ce se impune la tot ce are — un mers,  
 Și pare-ave ființă un loc în univers.  
 Ești din umbra morții, din ceața condensată,  
 Plutind pe-o sferă mare, de pasiunii lumești,  
 Nu ți pare mic și cerul, și bolta ți instelată,  
 Când pe-a gândirei aripi adese călătorești?  
 N'ați parcursat eterul cu dor și cu credință,  
 Credința și speranța n'a fost al vostru vis?  
 Și n'ați avut nici unul virtute și căință,  
 Ca să obțineți cerul și tot ce v'a promis?  
 In cugetări adese de chinuri străbătute  
 Nu ați crezut în suflet și'n vămile de foc,

Și n'ați trecut din sferă în sferi necunoscute,  
 Spre-a da de-o fericire și d'un statornic loc?  
 N'ați întâlnit în cale lumini ce ochi 'nșală,  
 Și n'ați crezut în ele, și'n focul lor cel viu?  
 Și totă-a lor ființă, și vie strălucită,  
 N'a fost o jucărie, pe un azur pustiū?  
 Și ce va zis speranța, amorul și credința,  
 Voi, care totă viața ați plâns și-ați suferit?  
 Și ce-ați adus în locu'i, de cât numa'ndoiniță,  
 De cât desesperarea și-un dor fără de sfârșit?  
 Când ați vădut deșartă a cerului tărie,  
 Cât sunteți de nimica, de slabi și mititei,  
 Când ați vădut în fine că nu e veșnicie,  
 În desperarea voastră ați devenit ateii.  
 Și-atunci fără credință v'ați coborît în lume,  
 Focar al acțiunii și-al luptei omenești,  
 Și ce-ați găsit într'insa, că binele'i un nume,  
 Zadarnic ca lumina ce'n ceruri întâlnești.  
 Lumina și'ntunerec în lume își dau câte?  
 Virtutea ca și crima au tot acelși zori,  
 Și amăgiți în visuri, pierduți, trădați în toate,  
 Te'ntrebi ce e mai bine să suferi sau să mori?  
 Căci unde e viața, viața aceea mare,  
 Ce sboră când noi credem c'avem a mai trăi?  
 Și ce este chiar mărtea, când treci de la o stare  
 Pribegă, vagabondă, în scop d'a nu mai fi?  
 Minciună, e corôna, și sceptru'ți împărate!  
 Minciună e averea, averea ta bogate!  
 Minciună frumuseța, amorul și credința!  
 Minciună și speranța și chiar și conștiința!  
 Pe vânturi pe mirage ce jocă în pustie  
 E scrisă existența acestei omeniri;  
 Și față cu adâncă și négra veșnicie,  
 Corône,-averi și nume sunt triste'nchipuiri.

Esistă nemurire!... O dar nimic nu pere;  
Sub altă formă însă, dar nu de prototip;  
Și noi ce jos acilea trăim azi în durere,  
În pulbere trăi-vom ca bobul de nisip.

G. Boteanu.

---

## CONDIȚIUNILE DE PROGRES AL ȘCOLELOR.

Școlile nu progresază!! Școlile merg de tot rău!!  
Iată strigătul tuturor. Iată blăstămul aruncat mai de  
toată lumea asupra școlilor și membrilor corpului di-  
dactic. Așa este: Dar....

Care este cauza și cine'i de vină?—Nimene nu se  
interesază să afle acesta. Ca veche institutrice, am că-  
utat să aprofundez și eu cauza acestui rău și ca mulți  
din cei ce s'a'u ocupat cred că vom aduce un serviciu  
cestiunei, espunând și vederile mele.

Ne vom ocupa mai întâi despre mijlocele cari pot  
aduce progresul în o școlă și cauzele care îl împedi-  
că; precum și condițiunile în care trebuie să fie o școlă,  
față cu acele în care se găsesc în genere școlile  
noastre astă-zî. Cu un cuvînt, vom cerca a face un pa-  
ralelism între *starea actuală* și *starea în care trebuie  
să fie o școlă pentru a pute progresa.*

Progresul unei școli atârână: 1) de la Metoda și di-  
ligența profesorului. 2) de la cărțile ce el întrebuițează  
în predare. 3) de la condițiunile în care se află loca-  
lul și materialul de studiu.

Numai diu reunirea acestor trei condițiuni în un mod

pedagogic p $\acute{o}$ te rezulta *progresul*.—In $\acute{s}$ ă dac $\acute{a}$  s'ar studia cu scrupulozitate acestea s'ar vedea c $\acute{a}$  ln nici o sc $\acute{o}$ l $\acute{a}$  nu le vom g $\acute{a}$ si pe c $\acute{a}$ te trele dup $\acute{a}$  cum trebuie s $\acute{a}$  fie  $\acute{s}$ i prin urmare nici ln o sc $\acute{o}$ l $\acute{a}$  nu p $\acute{o}$ te fi un progres real, dac $\acute{a}$  lipsesc aceste trei condi $\acute{t}$ iuni.

S $\acute{a}$  ne ocup $\acute{a}$ m de fie-care cestiune aparte, despre adev $\acute{e}$ rul celor expuse mai sus  $\acute{s}$ i spre a vede, a culcuta vina dac $\acute{a}$  sc $\acute{o}$ lele merg r $\acute{e}$ u ba chiar r $\acute{e}$ u de tot.

1). Pentru progresul unei scoli s $\acute{a}$  cere o *bun $\acute{a}$  Metod $\acute{a}$  unit $\acute{a}$  cu activitatea neobosit $\acute{a}$  a profesorului*.

*Metoda* este calea ce trebuie s $\acute{a}$  urmeze profesorul, ln predarea materiei de lnv $\acute{a}$ țem $\acute{a}$ nt.

De la *Metoda* profesorului atirn $\acute{a}$  dezvoltarea inteligen $\acute{t}$ eii copiilor  $\acute{s}$ i u $\acute{s}$ urlnța lnț $\acute{a}$ legerei materiei ce studiaz $\acute{a}$ . Din t $\acute{o}$ te metodele care au fost pe rlnđ adoptate ln sc $\acute{o}$ lele n $\acute{o}$ stre, nici una n'a fost a $\acute{s}$ a de avantajio $\acute{s}$  $\acute{a}$  pentru elevi  $\acute{s}$ i profesori ca metoda intuitiv $\acute{a}$ . (Cestiunea de discutat. Nota Rd). Ac $\acute{e}$ st $\acute{a}$  metod $\acute{a}$  introdus $\acute{a}$  pentru prima oar $\acute{a}$  ln sc $\acute{o}$ l $\acute{a}$  de *Henric Pestalozzi* a fost apoi urmat $\acute{a}$   $\acute{s}$ i aplicat $\acute{a}$  de *Froebel* ln a $\acute{s}$ a numitele gr $\acute{a}$ đlni de copii  $\acute{s}$ i a dat ln Svițera  $\acute{s}$ i Germania, mai cu sam $\acute{a}$ , rezultatele cele mai satisf $\acute{a}$ c $\acute{a}$ toare,

Prin metoda intuitiv $\acute{a}$ , copilul nu mai este silit a memoriza o sum $\acute{a}$  de lecțiuni, pe care apoi le recit $\acute{e}$ z $\acute{a}$  ca o ma $\acute{s}$ in $\acute{a}$ ; c $\acute{a}$ ci ea pune ln lucrare judecata copilului f $\acute{a}$ c $\acute{a}$ ndu'l s $\acute{a}$  afle singur adev $\acute{a}$ rul ce trebuie s $\acute{a}$  lncredlnțeze memoriei sale  $\acute{s}$ i ac $\acute{e}$ sta s $\acute{a}$  face de copil cu cea mai mare u $\acute{s}$ urlnț $\acute{a}$ ; c $\acute{a}$ ci merge de la mic la mare, de la simplu la compus  $\acute{s}$ i de la cunoscut la necunoscut.

Pe l $\acute{a}$ ng $\acute{a}$  ac $\acute{e}$ sta, prin aplicarea corect $\acute{a}$  a metodei intuitive se stabile $\acute{s}$ te un echilibru ln dezvoltarea facult $\acute{a}$ ților intelectuale a copiilor; ln fine prin metoda sau mai bine zis forma *Bell Lancaster*, aplicat $\acute{a}$  pentru prima oar $\acute{a}$  de inventatorul s $\acute{e}$ u *Bell* ln Madras  $\acute{s}$ i apoi

de *Lancaster* în Anglia și America; prin această metodă zic (aplicată până mai dăunăzi în școli) nu se făcea de cât un simplu exercițiu mecanic, care tindea la dezvoltarea memoriei în detrimentul celor alte facultăți intelectuale.

Pe lângă metodă, profesorul trebuie să aibă în vedere Forma sub care trebuie să expună materia de învățământ, pentru a fi înțelesă de copii și *Modul* cel mai nimerit ce trebuie aplicat în clasa sa.

*Modul* este administrația internă a clasei sau a școlii precum și chipul de împărțelă a elevilor pentru a se putea mai ușor și mai răpede conduce și instrui de profesor. — Modulurile sunt 4 și anume: Modul mutual sau *Beli-Lancaster*, *Simultaneu*, *individual* și *Mixt*. Dintre aceste însă numai *Modul Mixt* este aplicabil în școlile noastre; căci el este un extract al principiilor celor mai bune ce să găsim în modurile: *Simultaneu Individual* și *Mutual*. — *Modul mixt* compus din modul *individual* și *Simultaneu*, este mai de preferat ca *Modul mixt* compus din modul *Mutual* și *Simultaneu*. După cel d'întâi elevii sunt grupați în divizii, fie-care divizie trebuie să aibă una și aceeași lecție. Profesorul explicând o chestiune unui elev o explică în același timp la totă divizia el se ocupă, când *individual* câte de un elev în parte (mai ades cu cei mai slabi) când *simultaneu* cu totă divizia — Când să întâmplă că o clasă e prea populată atunci profesorul e silit a întrebuița modul *Mixt* compus din modul *Simultaneu* și *Mutual* și în acest caz el se ajută de monitori, pe cari îl alege dintre elevii cei mai distinși ai clasei. — Modul *Mutual* singur este inaplicabil pentru că lasă pe elevi cu totul la discreția monitorului. În cea ce privește modul *Individual*, de și dă tot-deauna cele mai frumoase rezultate; totuși el nu se poate aplica din cauză că el ce-

re comunicarea directă a profesorului cu fie-care elev în parte cea ce este imposibil. Acest mod este aplicabil numai în familie și în scôlele particulare cu puțin copil.

*Formele* cele mai principale sunt 9 și anume: Forma *Narativă* sau *Acromatică* care constă în a povesti materia ce să dă copiilor de învățat *Forma Catehetică* care constă în a face pe copil să afle ei singuri aceia ce ar trebui să li să spună și acesta se face prin întrebări și răspunsuri *Forma Socratică* și *Forma Curistică* au oare-care asemănare cu *forma catehetică*; se deosebește înse de acesta prin aceia că la aplicarea celor alte două forme elevii trebuie să aibă de mai înainte puțină idee despre ceia ce are a să'trata. *Forma Repetitoare* constă a repeta materiile deja învățate, această repetiție profesorul trebuie să o facă cât de des ca elevii să nu uite cele învățate. În genere e bine ca la începutul fie-cărei lecțiuni să se facă o scurtă repetiție (recapitulare) a lecțiunei precedente. *Forma Dialogică*, *Forma Jacotot* cari nu sunt aplicabile în scoale precum și forma *Bell-Lancaster* a cărei desavantaje s'au descris când s'a vorbit de Modul Mutual. Forma examinătoare este o simplă rezumare ce fac copiii sub conducerea profesorului.—Dintre toate aceste forme acea *Catehetică*, *Acromatică*, *Repetitoare* și *examinătoare* sunt aplicabile în scôle. Forma *Acromatică* se pôte întrebuința la ori ce obiect la care se încapă o povestire. Forma *Repetitoare* după cum am zis este necesară spre a reînvi în mintea copiilor materiile învățate. Forma *Catehetică* este cea mai bună pentru obiectele de rezonământ precum Gramatică, Aritmetică; iar forma *Examinatoare* când se face vre un rezumat precum și lu examen care e rezumatul materiei studiate în cursul anului.



Pe lângă *Metodă*, *Mod*, *Formă* etc. trebuie ca profesorul să aibă și multă activitate: căci neglijența lui se resfrânge în elevi și atunci pe lângă lipsa de progres a școlii, profesorul devine un exemplu rău al clasei sale.

La școlile de fete să cere o dublă activitate din partea profesorilor, pentru că orele de după prânz fiind destinate pentru lucru de mână; ele sânt deci silite a face în cele trei oare de dimineață mai tot aceeași materie care la băieți se face în cinci oare.

În cea ce privește *Metoda*, profesorul o învață teoretic pe băncile școlii și o practică pe *catedră*, deci ușor se poate înțelege, un profesor care numai de câte-va zile a încetat de a fi *elev* nu poate fi un profesor: căci el are mai întâi nevoie de practică fiind că nici odată nu se poate trece de a dreptul de la *bancă* la *catedră*.—Nu este înse mai puțin adevărat că și un profesor numai cu practică și fără știință strict necesară, nu poate fi un lucru mare căci în acest caz el devine o simplă mașină vorbitoare deprinsă a repeta în toate zilele același lucru.

Dacă sunt mulți în această categorie, cea mai mare parte nu sunt ei singurii de vină; căci mulți poate sunt și desgustați din cauza dificultăților ce întâmpin în cursul carierei lor, dificultăți, a căror principală cauză este de multe ori puținul interes ce să pune pentru școli; cea ce face ca cariera de profesor să fie o adevărată povară și adevăratește proverbul «pe cine a urit Dumnezeu l'a făcut pedagog.»

Mai este încă de observat că nici la o școală, mai cu samă la cele primare, nu se găsește o bibliotecă, fie orî cât de mică care se înlesnescă profesorului mijlocele de studiu.—Ori de câte ori un profesor este în nedumerire asupra vre unei chestiuni, trebuie să trimeată acasă ca să'i aducă autorii seî de pedagogie, pe care poate nu'i a-

re?—Oare dacă ar fi câte o mică bibliotecă la fie-care scôlă, ar strica sau s'ar ruina statul prin acésta? Ar fi de dorit ca și scôlele primare urbane și rurale să se înzăstreze cu mici bibiiotecă pedagogice după cum sunt înzestrate Universitățile, cari pôte au mai puțină nevoie de acésta ca scôlele primare.—Acele bibliotecă ar fi de un mare indemn pentru profesorii de a studia și a se ține în curentul progreselor pedagogice și metodologice și pôte atunci am avea fericirea a nu mai vedea și azi profesorii, care cântă pe tôte tonurile metodei nominale pe venerabilul: *ba-ba ba-te bă-ful*, pe care l'au auzit și ei de la profesorii lor și îl transmit acuma elevilor lor spre moștenire.—Atâta știu și ei și atâta spun și elevilor lor. Ar fi asemenea de dorit ca după cum s'au înființat scôlele normale care au de scopa da profesorii pentru scôlele rurale și gimnazii să se înființeze scoli normale care să formeze bunii profesorii pentru scôlele primare urbane și ast-fel să nu mai avem profesorii *azi* pe elevii de *ieri*.

Să trecem la a doua condițiune a progresului unei scoli adică: *Cărțile ce se dau copiilor spre studiere*.

Pe lângă prudența cu care învățătorul trebuie să fie în alegerea *Metodei*, *Modului și Formei* ce voește a întrebuința în predare; tot cu aceiași prudență trebuie să fie și în alegirea cărților ce le pune în mâna copiilor, căci de la ele depinde esactitatea ideilor, modul de cugtare precum și impresiunea bunelor exemple sau moralitatea copiilor.

Învățătorii trebuie să se ferească pe cât pot de cărțile cu o limbă stricată și o ortografie greșita, trebuie să prefere cu deosebire acele cărți care să apropie mai mult cu modul lui de predare, să se ferească asemenea de cărțile, în care unele materii, sau chiar tótă materia, este prea desvoltată și prin urmare nepotrivită cu

inteligența elevilor lor; căci aceste cărți obosesc pe copii și de la obosală la desgust este numai un pas.

Dintre toate cărțile aprobate de Onor. Minister al Cultelor și Instrucțiunii publice, nu știu dacă a patra parte merită să figureze prin școli și e greu de înțeles cum de s'au aprobat. Oare Onor. Consiliu superior al Instrucțiunii nu cercetează acele cărți înainte de a le aproba? Și la caz când le certează cum să face de aproba niște cărți așa de rele? Și încă ne face cunoscut, ba chiar ne impune prin lege, a nu introduce în școli de cât cărțile aprobate de Minister. În adevăr, dacă numai cărțile cele bune s'ar aproba, acest articol din lege ș'ar avea motivele sale escelente; dar în cazul de față, acele motive rămân *nule*, pentru că cei mari s'au pus ca să-i vie de *hac* aprobând cărți răle și cele mai multe încă sunt cam ast-fel.

Acastă nepasare este dăunătoare pentru școli și când reul vine de la *cap*, trebuie să sufere tot corpul, îmi amintesc ceva cam apropo de acesta și anume istoria unui biet călugăr și iat-o: „Un călugăr merge să cumpere pește, din întâmplare era și Mitropolitul prin târg. Călugărul ia un pește și începe a-l mirosi la coadă; Eminența sa înse îi zise că să'l mirose la cap căci de acolo începe a să strica peștele:» Ehe! Eminență respunse călugărul, eu caut să vâd de nu voiû găsi vre o bucățică bună la *coadă*; căci de *cap* de mult miam luat nădejdea. «Mi se pare că călugărul avea dreptate!!

Revenim iarăși la cărți. În clasele primare cea întâi ramură de învățămînt, care contribuie mai mult la dezvoltarea inteligenței copiilor, este *Lectura*; deci asupra acestui obiect trebuie ca profesorul să fie cu mai mare luare aminte și să studieze cu multă scrupulozitate materia, limba ortografia și moralitatea cărții care voește a o da copiilor spre cetire. Inse cu tătă importanța ce

trebuie dată lecturii, vedem în cele mai multe scoli introducându-se cărțile cele mai defectuoase.

Cartea de citire a D-lui Ionescu spre exemplu o găsim pînă mai dăunăzi, prin cele mai multe scoli, cu toate că în ea găsim o limbă nu tocmai românească și o ortografie ce numai de copii din școlile primare nu poate fi cu ușurință citită. Spre exemplu: Vasile râvnia la Iancu. *Caieul* sau *fășciōra*.

*Caieul...* Ce însemnă *caieul*? N'ar fi fost mai corect *caiet*. Ce vra să zică *fășciōră*? Mărturisesc, cu rușinea mea, că dacă nu vedeam cuvîntul *caieul* pus înaintea cuvîntului *fășciōră*, nu aș fi știut cum să esplic acest cuvînt elevelor; am avut înse noroc de cuvîntul *caieul*, pe care l'am cunoscut că este cuvîntul francez *Cahier* articulat cu articolul românesc. Tot în cartea D-lui Ionescu găsim: *cându*, *căpētău*. (în loc de capăt) *plumbul să ascute la un capētău*. *Căznia*, *motăi*, *rufe*, *vétră*, *mésa*, *écē*, *sele*, *livedea*, etc... Iși poate cineva închipui cîtă greutate întimpin bieții copii pîna că pot înțalege o asemenea limbă și ortografie și mai cu samă copiii din clasa I. și a II; căci această limbă și ortografie o găsim în cartea D-lui Ionescu pentru clasa I. și a II. primară.

Dacă onor. Minister nu ar aproba de cît cărți bune, atunci toate aceste rele ar dispăre căci atît profesorii buni, cît și cei mediocri, atît acei cari vor, cît și acei cari nu vor să-și deie osteneala a studia și alege; ar fi puși în fericita pozițiune de a introduce în scōlă numai cărți bune și metodice. Ori cari înse ar fi cauzele care fac pe profesorii a introduce în scoli cărți rele, este o greșală neertată a face aceasta; fiind că să înveninează inteligența copiilor cu idei rele care cu greu să pot nimici mai târziu; căci din nefericire să știe că *chirul* să desrădăcinează mai cu greu de cît *grăul*.

Este de dorit ca la finele fie-cărui an scolar să se întrunească toți profesorii spre a discuta cărțile ce trebuie să se întrebuițate în anul scolar viitor, pentru ca în vacanță să se pótă comanda acele cărți, ca ast-fel să se îndepărteze acest rău, care ne stă în puterea noastră al înlătura; fiind destule alte rele care bintuesc școlile noastre, și pe care cu tótă buna-voință și chiar sacrificiile noastre nu le putem înlătura.

Ar fi asemenea foarte bine a nu se permite tipărirea cărților, mai ales a acelor elementare, cu litere mici care jignesc organul vederii și cauzază multe bôle de ochi copiilor. Tipărirea cărților ar trebui să se facă conform legelor oculistice și pentru acest scop să se consulte medici speciali în aceasta.

Să venim la a treia condițiune a progresului școlilor care este condițiunea în care să află localul și materialul de studiu.

Să nu se miere cine-va văzind că dau atât de mare valóră păreților și băncilor școlii; căci acestea sînt de o mare importanță pentru tripla dezvoltare a copiilor adecă dezvoltarea *fizică, intelectuală și morală*.

Copilul când este adus la școlă nu are mai mult de cît 7 până la 9 ani. În această perioadă a vieții sale, mai mult ea în ori care altă, să cere ca *Instrucțiunea* cu *Educațiunea* să meargă ținându-se de mînă. Mai mult de cît atîta copilul în această perioadă are nevoie de a se da educațiunii sale, dacă nu mai multă grijă de cît instrucțiunii cel puțin egal cu acesta.

*Educațiunea* are de scop creșterea și formarea corpului și a cea a caracterului; iar *instrucțiunea* dezvoltarea facultăților sufletului

Școlile noastre primare au rolul de scolii întru cât-va educătore și prepararea copiilor pentru primirea studiilor mai înalte; iar acei care nu merg a studia mai

departe, le dă miclele noțiuni de care au nevoie în restul cerc al existenței lor.

Pentru ca unui copil să i se pótă desvolta forțele sale sufletești trebuie a nu neglija pe cele fizicești; căci numai de la un corp sănătos ne putem aștepta la un suflet sănătos și numai din reunirea unui corp sănătos cu o minte sănătósă ne putem aștepta la un *moral* solid și în stare de a se pute desvolta. Scótele nóstre și mai cu samă cele primare sunt, în cea mai mare parte, pline de copiii claselor muncitóre, cu puținii copii de comercianți și mai puținii încă de așa numiții *nobili*; căci acești din urmă preferă ași duce copiii ca să învețe a încurca doué, trei vorbe franțuzește sau nemțești în vre o scólă particulará; pentru a proba, póte chiar *prin acésta că sunt nobili*. Așa dar chiar pentru motivele aratate mai sus, adecă că în scóli avem copii a căror educațiune este, în cea mai mare parte, neglijatá; să cere ca profesorul să nu se mărghinească a fi *numai profesorul* ci și *părintele* elevilor sei.

Tot odată trebuie să nu uităm că acei copii sunt chemați a sta 5 óre pe zi la scólă, adecă în *clas* și pe *banca*; așa dar este absolut necesar ca *elasa* și *banca* să fie în condițiunile cerute de educațiunea fizică, căci la din contra s'ar periclita desvoltarea fizică intelectualá a copiilor. Se naște întrebarea: Cum și în ce condițiuni trebuie să fie localul și mobilierul scólei? Răspunsul este scurt și cuprinzător adecă: În orí-ce altă condițiune de cât cum este astă-zi; căci mai rău de cât atita nici că să póte. Iată după principiile igienice și pedagogice în ce condițiuni trebuie să fie o scólă: localul, trebuie să fie înalt, luminos, spacios, expus la sóre și construit din un material sănătos adecă uscat și solid. În fie-care clasă să nu se primescă și nici să i să impună profesorului a primi un număr mai mare

de copii de cît acel pe care îl pôte nutri aerul cuprins în spaciul clasei; când este înse absolută necesitate a fi un număr mai mare de elevi în o clasă (fiind lipsă de scoli) atunci clasa să se împartă în două odăi și să se deie profesorului un ajutor care să-l suplinească în oadaa în care nu va fi el. Trebuie calculat ca fie care elev să aibă o suprafață de 60-64 dm: p. și un volum de aer de 5-6 metri cubiei, cel puțin; iar ferestrele să fie prevăzute cu ventilatori, cari să împrospateze aerul. Trebuie asemenea ca profesorii să observe cu cea mai mare stricteța ca scôla să fie ținută în o perfectă curățenie; iar copii să fie tot deaună curat (nu lucsoși) îmbracați, să și spele regulat obrazul mâ-nile gâtul și din când în când tot corpul; iar vara să-îsfătuească a face băi de apă răce. Dacă s'ar neglija tôte aceste precauțiuni, cea ce din nefericire să cam întîmplă, atunci copiii cari sunt ținuti a sta în un local rău, umed, întunecos și cu un aer stricat vor contracta felurite bóle ca reumatism, miopie, rahitism, galbanare etc. bóle care au consecinți nenorocite pentru viitorul lor ba chiar de multe ori aduc și mórtea.

Să venim acnma la mobilierul scólei. El trebuie să se compună: din o catedră pentru profesor, aceasta trebuie să fie mai înaltă de cît băncile pentru ca profesorul să pótă cu ușurința observa pe toți elevii, din bănci în formă de simi-cere la dreapta și la stînga catedrei așazate în amînteatre și o tabelă în față.

În fie care clasă trebuie să fie cîte o colecție de tablouri din istoria naturală precum animale, plante și minerale; o colecție de tablouri reprezentînd subiecte de istoria sacră și istoria țerei ese. O numerătoare, pentru a exercita și deprinde capiii la numerare, un tablou de litere mici și mari de mîna și de tipar precum și un tablou cu cifrele române și arabe, un tablou de desen li-

niar, hărțile celor 5 părți a lumii, o colecție de măsuri metrice și o icoană, semnul religiei domnitoare.

În dreapta și în stânga catedrei trebuie să fie atârnate pe pereți cartoane cu felurite maxime morale. Când o școală este ast fel înzestrată se înlesnește în un mod de necrezut atât predarea profesorilor cât și înțelegerea copiilor, pentru că studiarea pe ast fel de tablouri este ca o jucărie din cele mai placute. În adevăr să ne imaginăm că esistăm la o prelecțiune oare care, la aritmetică spre exemplu, și sa presupunem că școala este aranjată în condițiunile arătate mai sus. Să admitem că este vorba de gram litru, chilogram etc. Copilul vede sub ochii săi aceste măsuri, le pipăie, le apreciază greutatea și într'un moment își dă cont de mărimea, greutatea sau capacitatea măsurii în cestiune. Să admitem că asistăm la o lecțiune de istoria sacră, este vorba de sacrificiul lui Avram spre exemplu:—Copilul vede înaintea sa tabloul, el vede lemnele clădite și pe Isac legat de ochi pus deasupra lemnului; Avram cu cuțitul gata a'î înjunghia, îngerul însă apare din înălțimea cerului, oprește brațul lui Avram și'î arată un berbecuș cu coarnele încurcate în o tufă, berbecuș, pe care îl zice să'î sacrifice în locul lui Isac.—Acest tablou istorisăște singur faptul și profesorul nu are nevoie de cât a spune numele fie-cărui personaj și a complecta miclele lacune lăsate de copil. Un asemenea tablou se întipărește în memoria copilului, vorbește imaginațiunei sale și ori de câte ori copilul uită câte ceva, tabloul care este înaintea sa îl reamintește cea ce'î scapă memoriei sale.—Am avut fericirea a preda, în Iași Istoria Sacră ajutată de aceste tablouri și am ramas surprinsă de ușurința cu care învățau copilele și de plăcerea ce aveau ori de câte ori era vorba de a trece mai departe la un tablou nou. Era o adevărată emulațiune care le impulza la zel și așteptau cu nerabdare să vadă



și să cunoască un nou tablou cu istoria lui.—Ce folos că numai la Istoria Sacră ni s'a dat acestea și mi se pare că numai în Iași și București.—Aceste tablouri intuitive sunt unul din cele mai bune și mai sigure mijloace a dezvoltării intelectuale ba chiar și morale a copiilor; căci profesorul trebuie a nu lăsa să treacă nici o lecțiune de cetire, istorie sacră, sau istoria țerei, maxime etc. fără a trage din ele câte o concluzie morală.

—Naște acum întrebarea: Avem oare toate acestea sau macar jumătate din ele la vre o școală? Este macar o numerătoare, pe care să se învețe copil a număra? Ț'ai găsit!! Parcă profesorii nu pot veni cu bob sau fasole în buzunar ca să învețe pe copii să numere.—Este macar un tablou de litere sau macar câteva litere mobile de carton pentru copiii din clasa I.—Dar ce mai este nevoie și de acestea? N'au de cât profesorii să rupă bucățele de hirtie și să scrie pe ele literele și ast-fel să faca exercițiul de care are nevoie. Tocmai așa am fost silită să fac pentru a deprinde pe copile la descompunerea și recompunerea cuvintelor.—Cît despre hărți!! halal să ne fie, ce mai hărți avem, toate scrise franțuzăște, macar că limba franceză nu e nici facultativă și nici obligatorie în școlile primare.—Ce bine vor fi înțelegând copiii când în loc de Scoția vor fi vădind *Ecosse* în loc de *Svițera Suisse, la mer rouge, la mer blanche* etc. pacat că și harta României nu-i scrisă tot în franțuzăște.—Oare e cu neputință ca să avem și noi prin școli hărți scrise în limba țării noastre? Cât despre tablouri intuitive nici nu mai vorbesc, căci este ceva de ne mai pomenit, afară de unele școli pe la care este câte un tablou de animale și acele scrieri pôte tot franțuzăște sau nemțăște, cine a mai văzut bucăpică de hârtie zugrăvită?

Măsurii metrice? Colecții de litere etc. etc.? Sunt i-

nutile!! Ni se va imputa p $\acute{o}$ te c $\acute{a}$  de ce nu s'a cerut! Putem  $\acute{i}$ ns $\acute{a}$  afirma c $\acute{a}$   $\acute{s}$ i  $\acute{a}$ c $\acute{e}$ sta s'a f $\acute{a}$ cut, dar ori-ce c $\acute{e}$  rere au fost f $\acute{a}$ r $\acute{a}$  rezultat.

S $\acute{a}$  trecem la local  $\acute{s}$ i b $\acute{a}$ nci.—B $\acute{a}$ ncile  $\acute{i}$ n loc de a fi f $\acute{a}$ cute  $\acute{s}$ i aranjate dup $\acute{a}$  cum am aratat mai sus sunt drepte  $\acute{s}$ i suntem sili $\acute{s}$ i, din cauza lipsei de spa $\acute{t}$ iu, de a le pune paralele una  $\acute{i}$ naintea alteia. Cum s $\acute{a}$  p $\acute{o}$ te oare observa pe elevii din b $\acute{a}$ ncile din fund, mai cu sam $\acute{a}$  c $\acute{i}$ nd  $\acute{i}$ n loc de catedr $\acute{a}$  ai o mas $\acute{a}$  mai j $\acute{o}$ s $\acute{a}$  de c $\acute{u}$ l b $\acute{a}$ ncile? Cum pot elevii din fund s $\acute{a}$  vad $\acute{a}$  ce s $\acute{a}$  petrece  $\acute{s}$ i s $\acute{a}$  scrie la tabel $\acute{a}$ ? Ce disciplin $\acute{a}$  mai p $\acute{o$ ti  $\acute{t}$ ine  $\acute{i}$ n o asemenea clas $\acute{a}$   $\acute{s}$ i mai ales c $\acute{a}$ nd elevii stau str $\acute{a}$ ng $\acute{i}$  lipi $\acute{s}$ i unul de altul din cauza lipsei de b $\acute{a}$ nci  $\acute{s}$ i de spa $\acute{t}$ iu unde s $\acute{a}$  mai p $\acute{o$ ti pune acele b $\acute{a}$ nci? Ce conforma $\acute{t}$ ione fizic $\acute{a}$   $\acute{s}$ i prin urmare, p $\acute{a}$ n $\acute{a}$  la un oare-care punct ce dispozi $\acute{t}$ ie intelectual $\acute{a}$  putem spera de la ni $\acute{s$ te copil dezvolt $\acute{a}$ ti  $\acute{i}$ n asemenea condi $\acute{t}$ ionii. *Localul* nu este mai satisf $\acute{a}$ c $\acute{a}$ tor de c $\acute{a}$ l *mobilierul* c $\acute{a}$ c $\acute{i}$  casele cele mai nes $\acute{a}$ n $\acute{a}$ t $\acute{o}$ se  $\acute{i}$ n care nu voe $\acute{s}$ te s $\acute{a}$  steie nici un particular l $\acute{a}$ s $\acute{a}$ ndu-le de rele, s $\acute{a}$   $\acute{i}$ nchiriaz $\acute{a}$  pentru scolii de bune.  $\acute{I}$ n la $\acute{s}$ i am avut parte de dou $\acute{a}$  od $\acute{a}$ i pentru clasa I.  $\acute{s}$ i a II. f $\acute{a}$ r $\acute{a}$  s $\acute{o}$ re a c $\acute{a}$ ror fere $\acute{s}$ ti s $\acute{a}$  deschidea $\acute{u}$   $\acute{i}$ n fa $\acute{c}$ a grajdului, care era numai de doi pa $\acute{s}$ i departe de clase, o u $\acute{s}$  $\acute{a}$  s $\acute{a}$  deschidea  $\acute{i}$ n un antret,  $\acute{i}$ n care d $\acute{a}$ dea $\acute{u}$   $\acute{s}$ i u $\acute{s}$  $\acute{a}$  beciului  $\acute{s}$ i o u $\acute{s}$  $\acute{a}$  se deschidea at $\acute{a}$ r $\acute{a}$   $\acute{i}$ n un balcon, care vinea drept deasupra unei ripi a p $\acute{a}$ curariului  $\acute{s}$ i unde s $\acute{a}$  arunca $\acute{u}$  t $\acute{o}$ te g $\acute{a}$ inele, mi $\acute{s}$ le, c $\acute{i}$ ni $\acute{s}$ i  $\acute{s}$ i alte mort $\acute{a}$ ciuni din t $\acute{o}$ t $\acute{a}$  mahalaua, nota $\acute{t}$ i  $\acute{i}$ nc $\acute{a}$ , c $\acute{a}$  casele la dos erau cu dou $\acute{a}$  r $\acute{i}$ nduri  $\acute{s}$ i c $\acute{a}$   $\acute{i}$ n casele mele te cobora $\acute{t}$  pe vre o zece sc $\acute{a}$ ri  $\acute{s}$ i c $\acute{a}$  s $\acute{o}$ rele nici-odat $\acute{a}$  nu se uita la ele  $\acute{s}$ i atunci ve $\acute{s}$ i avea o idee despre starea acelu $\acute{l}$  local.—Dac $\acute{a}$   $\acute{i}$ n la $\acute{s}$ i s $\acute{a}$  g $\acute{a}$ lesc ast-fel de scolii  $\acute{s}$ i  $\acute{i}$ nc $\acute{a}$  multi $\acute{s}$ oare, ce s $\acute{a}$  mai fie aiurea?

Las la aprecierea ori cui s $\acute{a}$  judece ce sanatate p $\acute{o}$ ...

te fi în acei copii? (Nu mai vorbesc de profesori; căci ei sunt datorii să sufere după părerea unora fiind că primesc leafă), ce mai putem spera de la copii când stau 5 oare pe zi în un local umerat, strîmt, răce cele mai de multe ori, întunecos și cu un aer stricat care le otrăvește sîngele; căci fără nici o exagerare ast-fel sunt localurile scólelor, ast-fel este mediul în care se face educațiunea și instrucțiunea generației viitoare. — Oare mult ar costa punerea cel puțin a cîtor-va ventilatorii, care să mai reînnoiască aerul stricat? S'ar ruina oare vre o comună din această cauză? Se vede că onor. Consiliu sau comitet scolar crede că da, sau poate își închipue că ventilațiunea ce să face prin dușamele, e de ajuns, Ingenioasă descoperire!! Adeacă pentru ce ar fi capul nedreptățit și picioarele favorizate a fi conservate tot-deauna calde? Ia mai fie și picioarele răci și sapul ferbinte căci această va dispune pe copii mai bine ba pôte face să devină și poeți.

Am vorbit de consiliul scolar și mărturisesc că până anul acesta nu știam dacă există vre unul; adică o știam eu fiind că cetisem în legea instrucțiunei dar credeam că și acel articol ca și multe altele s'au răsuflat și această o credeam numai din cauză că de cînd am fericirea a fi profesoară nu am mai vădut pe alte persoane inspectând scólele de cât numai pe revizor. Ba chiar la examene D-nii Delegați nu prea ne supără; dar părinților și publicului le place să-i imiteze. — Publicul? — D'apoi ce să caute la examene? Ce petrecere găsește? Ce câștigă mergând și ce perde dacă nu merge? . . . Sărmană instrucțiune!! Sărmani profesori! Tot voi sunteți de vină!! Tot voi luați leafa degeaba!!! voi.. și iar voi.

Si cu tóte acestea frumósă și nobilă ve este misiunea!! Voi cultivați terenul, în care să aruncă grăunte-

le viitorului; voi sunteți siliți a sapa cu unghiile voastre și a uda cu sudoarea frunței voastre acesttărâm greu de cultivat și a cărui rod nu vă poate nici odată răsplăti munca voastră . . . Nu vi să dă nici un ajutor la acosta și dacă rodul e sterp blamul tot pentru voi e. Ce a de făcut?—Rabdare căci cu timpul poate va fi ridicată Instrucțiunea și în fapt, nu numai din gură, la rangul care'l merita—Cu timpul se va convinge fie-care că nu e progres fără Instrucțiune și prin urmare civilizația unei țări să cunoște de pe *numarul și calitatea scólelor*.

### Zulnia C. Isecescu.

*Institutrice la Școala No. 1. de fete din Peatra.*



Pironit stau cu privirea în grădină singuratec;  
 La salcâmi mă uit în vale cum se légână molatec;  
 Pe-a lor frunte trece vântul și le-aduce sărutări  
 De pe fața rouată a câmpiilor cu flori;  
 Și sub blânda'i mângâere și sub dulcea'i sărutare  
 Pe spinosul ram și negru fraged mugurul resare

. . . . .

Ah! De câte ori eu însumi nu plec capul meu ernatec  
 L'amintirile duióse ale zilelor de farmec!

Și de câte ori în sinu'mi și sub fruntea mea pustie,  
 Dorul sfînt de altă dată, mult mai sfînt nu reînvie!

Iar din ochii tăi o rază, și din gură'ți un cuvînt.....  
 Dómnne! Raiul e în ceruri, sau e raiul pe pămînt?.....

---

Pironit stau cu privirea în grădină singuratec  
 Prin salcâmi rari în frunze suflă crivêțul ernatec...  
 Lung mă uit, și trist cu capul stau plecat pe a mea mână  
 Privind frunzele răzlețe spulberate de furtună.  
 Și din sufletul meu iarăși triste gândurile fug,  
 Și pe-a dorului aripe ca și dorul meu se duc!.....  
 Unde e a ta privire? Unde'î dulcele'ți cuvînt?  
 Dómnne! Iadul e aiurea sau e iadul pe pămînt?

C. Hogas.

---

## CATE-VA CONSIDERAȚIUNI GENERALE ASUPRA CASATORIEI.

---

Instinctul reproducției, care este tradus prin unirea sexelor, în scopul de a se îndeplini generațiunea, una dintre cele mai mari funcțiuni ale organismului, este baza existenței și duratei speciilor vii. Convingătoria acestuia adevăr o putem avea foarte lesne.

La om căsătoria nu este alt ce-va de cât unirea sexelor pentru a se putea perpetua specia. Dumnezeu nu a zis, óre, primilor ómeni: »Creșteți și vă înmulțiți și stăpâniți pămîntul....?»

Pentru ca două ființe, cari încearcă o dulce atracțiune una pentru alta, să și pótă realiza în pace frumósele lor vise de iubire, pentru ca să'și pótă deșerta

neturburate cupa fericirei, în toate societățile civilizate, căsătoria se face după niște legi stabilite. Odată căsătorii tinerii soți, fideli angajamentului ce își au luat înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor, îndemnați de o cugetare matură lucrează pentru fericirea și prosperitatea comună, își pun în joc totă inteligența și activitatea lor, pentru ca să pôtă da copiilor o bună educațiune fizică și morală ca să pôtă face dintr'înșii oameni virtuoși, cetățeni folositori. Căsătoria, dar, este o instituțiune, care atinge de odată și cele mai înalte considerațiuni sociale și fericirea familiei.

Omul însurat își desvoltă, și își fortifică fizicul și moralul, capătă elemente noi spre a putea duce o viață frumoasă, cercul cugetărilor și activității sale să lărgescă și preocupațiunea-i capitală e satisfacerea necesităților familiare. Femeea își iubește soțul său care la rândul lui recunoscător o adoră și o proteje; în fine prin căsătorie se preîntâmpină desfrânarea, se moderează pasiunile sensuale ne mai fiind obstacule în a le satisface; căsătoria e scutul bunelor moravuri și onoare familiilor.

Civilizațiunea actuală recunoște femeii aceleași drepturi ca și bărbatului și din această egalitate de drepturi trebuie să rezulte o subordinațiune reciprocă, un echilibru perfect pe calea conjugală. Când vre unul din soți s'ar abate ore cumde la datoriile sale abuzând de forța și pozițiunea lui, cel alt are dreptul de a'l rechema.

Filosofii consideră căsătoria ca stare a omului și a femeii ajunși la acea etate în care organele au câștigat complecta lor desvoltare și forțe suficiente pentru a putea îndeplini funcțiunile generațiunei. Căsătorie reclamă sentimente mai durabile de cât ale amorului, amiciția și stima trebuie să o susție, căci numai atunci să pôte realiza o adevărată unire.

Esperiența probéză până la evidență ca epocă cea mai favorabilă căsătoriei și fructelor sale este de la douăzeci și cinci la patru-zeci de ani pentru bărbați și de la opt-spre-zece la trei-zeci de ani pentru femei. Ori ce căsătorii făcute înainte de aceste etăți se zic timpurii; ear acele cari se contractéză în urmă să chiamă târzi. Când, însă, vârsta unuia din cei doi soți întrece cu mult pe acelu-l-alt, atunci căsătoria este nepotrivită.

Dacă tinerii noștrii să căsătorească înainte de a fi ajuns complectă lor dezvoltare fizică, de vină sunt părinții și culpa e capitală; mai întâi pentru că tinerii în prada aprinderii de ași satisface poftele se ostenesc, se enervéză prin îmbrățișări des repetate; forțele lor se imputinează pe simțite, și această sleire de forță se resimte asupra progeniturii, de unde decurge nenorocirea rasei. După sleirea forțelor, care succede naturalmente perderilor venerice, vine săturarea, când tinerii soți se desgustéză unul de altul, se ved cu indiferență și nemulțumiți de această stare de lucruri, caută pe aiurea un stimul pentru poftele lor amorțite; ast-fel să esplică inconstanța soților.

Precocitatea în unirea sexuală în particular pentru femei este și mai supărătoare. Prin această precipitare culpabilă a părinților, tânăra copilă rămâne înapoi cu dezvoltarea ei fizică. Talia și sinul ei se desfiguréză; întregul organism ne fiind dezvoltat nu pôte fi capabil încă de a împlini funcțiunile pentru care este făcut.

Cu alte cuvinte acea copilă cu greu pôte ajunge mamă fericită, sau și dacă devine, consecințele suut adesea funeste. Si apoi, cum o tânără copilă a cărei organizațiune este încă necomplectă, ar putea să aducă în lume o ființă complectă? Pe când avem destule probe contrarii. Din nenorocire foarte adesea victimele unei că-

sătorii timpurie se sîng în durerile facerilor, sau, dacă prin minune scapă, târăște mai mult sau mai puțin o viață mōrtă într'un corp șubred.

Când bărbatul rămăne flăcău pînă la vîrstă de cincizeci și cincî de ani și femeea domnișōră pînă la patruzeci de ani, energia vitală începe a scădea și căsătoria de acum înainte nu mai pōte fi fericită; fructele ei în genere sunt mai puțin vigurose, mai puțin frumoase, de cāt ale unei căsătorii contractate în flōrea etății. Faptele probēză de ajuns că mulți dintre cei născuți din părinți bătrāni,—și de acestia se găsec destui prin orașele mari,—își numēră zilele încă de tineri, își aștepta mormântul din oră în oră de ore-ce în corpul lor putred duc o viață falșă susținută în mod artificial.

Căsătoriile nepotrivite sntt prejudiciabile în tot d'una sănătății celui mai tēnăr soț și constituțiunei copiilor, dacă fac.

Tinerii, pe cari cupiditatea unei dote strălucite îi orbește și îi împinge a se însura cu femeii bătrāne, comit o fōrte mare greșală, pentru motiv că, silinduse a satisface un organism învechit, anevoe impresionabil, își perd vigōrea și viața, pōte. Fetele măritate cu bătrāni ferți într'ale lunei își perd prea curând frăgezimea și grațiile, sau pentru că sunt nevoite a satisface gusturile străbălate ale barbaților lor, sau pentru eă acestia să reintineresc în detrimentul frăgezimei bietelor copile și cānd, din întāmplare, se operează concepțiunea ce fel de copii se nasc? După cei mai celebri fiziologiști ai seculului copii născuți de părinți într'o vîrstă înaintată sunt slabi, cu puțină viață, supuși rahitismului, trānșilor etc. mulți nu ajung la patru-spre-zece ani și se sîng; ear acei care să întāmplă se resiste duc o viață jalnică.

Legile romane opreau asemenea căsătorii; erau stabilite limite de etăți peste cari nu se permitea a se



trece sub pedeapsa exilului și anularea căsătoriei.

Efectele funeste ale unei reproducțiuni prea târzii se arată în regnul vegetal ca și în regnul animal.

Se știe că arborașii cari rodesc prea de timpuriu, rămân mici, se usucă și cad curând, adică au o viață scurtă; se știe asemenea că animalele care se propagă înainte de ași fi ajuns totă desvoltarea, dau naștere la pui slabi, schilozi și cari nu trăesc; tot ast-fel se întâmplă și cu rasa umană. Nu e permis omului care pune atâta zel și îngrijire pentru ameliorarea holdelor sale și pentru perfecțiunea rasei animalelor sale domestice, să fie atâta de nepăsător când e vorba de usul mijlôcelor proprii ași perfecționa specia.

Deosebirea de temperamente trebuie se preocupe în cel mai înalt grad pe acei ce se însoră; e necesar să se unescă violentul cu limfaticul, sângerosul cu nervosul etc; copiii cari provin din acest amestec de temperamente s'a observat că sunt pline de forță și de sănătate. Din încrucișarea a două temperamente opuse nasce, în general, un temperament mixt sau o idiosincrasie, adică o predispozițiune particulară a temperamentului mult mai puțin supusă vițiilor fizice și morale de cari ar putea fi afectați părinții. Unirea temperamentelor asemenea nu dă rezultate așa de frumose; prin urmare nu trebuie nici asemănare absolută nici prea mare deosebire între temperamente.

În fine se recomandă părinților cari au copii de căsătorit să nu se prea depărteze de legile naturei, relative la etăți și la temperamente; sănătatea, fericirea, forța și vigorea familiei viitoare derivă de aci.

Starea patologică sau bolnăvicioasă în care se pot găsi cei ce se însoră, încă este o considerațiune peste care nu trebuie a se trece cu ușurință. Afară de rare excepțiuni tinerii cari vor să se însore nu se preocupă

de alt ce-va de cât de zestre și nu țin socotela de viciile conformațiunii sau infirmitățile mai mult sau mai puțin grave ce ar trebui să constituie un obstacol neînvins la căsătorie.

De alt-mintrelea mulți fiziologiști au pretins că unul din elementele prosperității națiunilor stă în bunătatea codului său matrimonial. mulți oameni de stat au avut aceeași opiniune; și în fine toți acei ce judecă matur cugetă în acelaș sens. Cele mai fericite națiuni sunt acelea în care legile se ocupă mai serios și mai înțelepțește cu regularea căsătoriilor.

Medicii și fiziologiștii nu văd în căsătorie numai actul sexual; ei admit căsătoria nu numai ca indispensabilă pentru complectă dezvoltare a organelor, dar chiar ca necesară pentru menținerea echilibrului funcțiunilor organice și facultăților intelectuale, adică pentru armonia raportului dintre fizic și moral.

Seriöse cercetări statistice făcute de oameni cu drept cuvânt celebri în știință, au dat probe materiale că: nebunia, epilepsia, ipocondria, mania, isteria, desgustul de viață care duce la sinucidere și o mulțime de alte bôle, defecte și vicii bântue în particular clasa celibatarilor. Mai mult încă, într'un timp dat mörtea seceră mult mai mulți celibetari de cât căsătoriți.

Acuma dacă să caută cauza acestor proprietăți binefăcătoare ale căsătoriei cu toate grijile și ostenele ce o incongiură, se va găsi:

În activitatea fizică și morală la care soții sunt obligați a se devota pentru ca să asigure existența familiilor lor; activitatea care favorizând jocul funcțiunilor organice, menține echilibrul între perderile și asimilațiunile organismului, de unde rezultă starea sănătății;

În plăcerile modeste și regulate ale căsătoriei, cari departe de a slei economia, îi dau din contra o nouă energie procreatrice;

În acel fericit comerț al corpului cu sufletul care ajută părechea a suporta sarcina veștii;

În împărțirea ostenelelor și plăcerilor; și

În acel schimb zilnic de îngrijiri zelose, afectuose, ajutore mutuale, dulci consolațiuni cari ne fac să credem în sânta amicitie, așa de rară pe acest pământ egoist.

Cam acestea sunt bine-facerile căsătoriei considerată în general și în cursul său normal, după cum arată D<sup>lu</sup> A. Debay în tratatul său *Higiena și Fiziologia Căsătoriei*.

Gr. Sinescu



## INTERIORUL CASNIC A UNUI SENATOR ROMAN.

(Din „*Bilder altrömischen Lebens* de H. Berka).

De câte ori reproducem în fantasia noastră imaginea Romei, acestei mărețe metropole a lumii antice, ne o închipuim împodobită cu zidurile cele mai mărețe, cu magnifice palaturi, a căror ruine ne cuprinde de mirare și astăzi încă. Totuși fantastica, imaginea nu corespunde cu realitatea; — ast-fel a fost Roma numai în timpurile împăraților. Luxul în privința clădirilor și locuințelor s'a introdus în urba Tibrului relativ târziu, însă s'a dezvoltat foarte repede. O sută de ani înaintea de Christos nu exista în Roma nici o clădire, fie particulară fie publică, cu colonade de marmoră, și chiar

marele dictator Sulla în tinereța sa plătea relativ mica chirie de 3000 sesterți adică 530 de franci în moneda de azi. Numai puțin înainte de a domni Cesar, și în timpul domniei sale sau ridicat palaturî lângă palaturî, la a căror împodobire universul contribuea cu tesaurile sale.

Roma storcea fără milă măduva din provinciile cucerite, și funcționarii provinciali îmbogățiți prin cele mai nerușinate represii, alergau la capitală și contribueau cu aurul lor la înfrumusețarea ei.

Palatul lui Cicerone pe care îl cumpăraseră cu 750,000 de franci (după moneda noastră) a fost privit de abea ca potrivit pentru un om cu oare care poziție, și un funcționar înalt; bună oară un senator roman, socotea de strâmt un palat în oraș care cu atenansele și grădinele sale acoperneau numai o suprafață de câte-va fălci, după măsurătorea noastră.

Să ne închipuim o ast-fel de locuință a unui senator la Roma antică, în timpul celui întâi imperator. Exteriorul era, în raport cu luxul interiorului, foarte simplu.—La o clădire lungăreță, care forma mijlocul erau alipite două aripi laterale eșite afară toate numai cu un rând; acoperișul era plan, învălit cu lespizi de piatră de-a-supra acoperișelor clădirelor din fund erau adese-ori aranjate grădini cu plante rare din străinătate și așezate în ciubere, acesta era așa numitul *Solarium*.

Din stradă se întra, prin o frumoasă poartă, într'un spațiu, *vestibulum*, și de acolo, într'un alt spațiu de mijloc, *porticus*, împodobit cu trofee.—Aci se afla prima ușă a casei, la pragul ei ne primcea un *Salve* (bine ai venit) scris cu mozaic parcă invitând la intrare în splendidul *atrium*, șala principală la orî ce casă; *atrium* mai tot-de-a-una era fără acoperiș, și numai laturile aveau un ciardac îngust și acoperit; mijlocul era apêrat de razele so-

relui prin covore întinse la oare-care înălțime. Pe jos erau pavate cele mai multe case, cu mozaic costisitor; pereții îmbrăcați cu lespezi de marmoră și împodobiți cu portretele strămoșilor, mascele răposaților din familie; felurite lucruri păstrate ca niște scumpe mōște formau aci podoba principală. Trei laturi din *atrium* erau formate de sale pentru locuință, pentru lucru și sufragerie, de aci conduceau treptele în rândul întâi, care conținea etacele, odăi pentru oșpeți și locuințele sclavilor superiori.—După *atrium*, se află *peristilium* adică o ogradă cu o fântână încongiurată de flori. *Peristilium* era asemenea înconjurat de șiruri întregi de sufragerii și de saloane. Aci se află și *paraclisul*, în care erau păstrate statuetele de argint a *Larilor*, adică a divinităților protectoare casei, băi, brutării și hambaruri. După toate aceste clădiri, săntindea grădina și, mai departe graidurile și locuințele numeroșilor sclavi.

Aceste din urma erau cele mai de nevoie și pōte cea mai caracteristică însușire a unei însemnate case romane. O gospodărie urbană numai cu 60 de servitori se zicea de abea cuviinciosă; în cele mai însemnate erau câte-va sute. Acolo, dintre sclavii casnici superiori, erau: *procurator*, sau vătavul, care conducea întrēga administrațiune a casei, *dispensator*, care ținea conturi, *librarius* sau secretarul, *lector*, lectorul, *atriensis* sau păzitorul obiectelor de artă, *medicus* în fine *paedagogus* sau guvernatorul copiilor. Aceștia erau supuși o turmă de servitori inferiori: portarul adese ori încatenat la pōrtă, bucatarii cu ajutoarele lor brutarii, vezetei și dresătorii de cai, alergătorii și purtătorii de lectice. E bine înțales că într'o casă mai însemnată afară de aceștia nu putea lipsi un roi de muzicanți, boscarii, piticii, dănuțitoare și cântătoare de *cithară*. O disciplină adese-ori crudă cârmuită de o mână de fer, apăsa asupra sclavilor romani, spre deosebi-

re de Greci; cea mai mică neascultare, cea mai mică ne-ghibie erau pedepsite cu asprimea draconică.

Pe de altă parte, în raport cu sclavii întrebuințați la lucrarea câmpurilor, cei din târg se bucurau de oare-care libertăți și avantaje; posibilitatea de a câștiga favoarea stăpânului, linguşindu-se și făcându-se trebuitoriu și prin această posibilitate de a ajunge la ținta supremă, câștigarea libertății nu le-au fost luate.

Se cercăm acuma, a descrie viața zilnică a unui senator roman.

Activitatea pentru dânsul începea în zori de zi, ca și după împărțirea zilei, toate afacerile se făceau des de dimineață și activitatea sa se sfârșea spre sară cu prânzul, *coena*; numai desfrânății și de acestia numera Roma cu miile, întindeau petrecirile până noaptea târziu.

În zori de zi, se adunau în *atrium* și în *vestibulum*, clienții, adică protejații casei, cari cu timpul formau oare-cum curtea omenilor distinși, veneau regulat le recepțiunea de dimineață și formau cortegiul său când eșia; o turmă de omeni, adese-ori supărătoare, și tot-de-a-una costisitoare, care trăea pe cheltueala „patronului“, pe de altă parte însă îi serveau oare-cum de *stafagiu* numai de cât necesar.

Pe când stăpînul odihnea pe môle puf, se sevrîșea cu ajutorul lui *cubicularius* adică lacheului de cameră, îmbracarea de dimineață, unii din clienți se grămădeau pe bănci în *atrium*, iar alții căutaŭ a câștiga favorurile portarului său a *nomenclatorului*, a cărui datorie era a vesti numele celor admiși înaintea stăpânului.

În fine apare așteptatul *om mare*, să-i zicem *Sulpicius*, în mijlocul mulțimei de clienți, cari plecând capul cu umilință, îl primesc cu un „*ave domine*“ (Te salutăm domne). Unora arunca un cuvânt bine voitor, pe lângă alții trecu cu fruntea încruntată, aci primește o suplică acolo da o decisiune.

În primele ore a dimineții nu se sevârșea numai primirea clienților, nu se făcea numai vizite de politeță, la care mergeau în lectică, cu perdelele trase, spre a și împlini somnul, ci oarele aceste erau rezervate și pentru alte serbări serioase, bună-ora îmbracarea cu toga virilis (toga bărbătească) spre a introduce pe un băet în șirul barbaților, deschiderea testamentelor, chiar logodnele și căsătoriile.

După sfârșirea acestor afaceri particulare, senatorul schimba simpla haină de dimineță, cu *tunica laticlavia* adică tunică cu bată roșă și toga, schimba îndemânosul sandal cu încălțăminte de piele roșă; *muleus*, permis numai patricilor, și mergea la ședințele magistraților la senat, sau dacă era dintre favoriții Cesarului, la dansu, la primirea de dimineță, la palatul domnesc.

Pe când se petreceau aceste, se scôlă și *Domina casei*. O bômbă de metal aruncată de frumoșele mâni a Dôrnei, cade cu un resunet vibrător într'un vas de argint, și chemă la ea servitôrele. Călcând pe vârful picioarelor, sclavele întră în cameră, înlătură perdelele purpurii ale ferestrelor; razele strălucitoare ale sôrelui iluminează patul încrustat cu sedef și fildeș și cu picioarele de aur, iluminează moi perne de matasă, iluminează pe tânăra stăpâna lor *Octavia*. În camera de alături o aștepta baea caldă, sclava cea mai de confidență, petrece pe *Domina*, la bae.—După acêsta Dôrnă învălită într'o învelitoare de bissus (un fel de batist de azi) începe găteia.

*Myssis ornatrice*, suflă pe o oglindă de metal, și o dă dômnei, care o mirôse spre a se convinge că resuflarea sclavei n'are nici un miros dispăcut și că e atară de ori ce bănuelă. Acêsta era o precauțiune ertată, de vreme ce Myssis trebuia să disolve cu saliva sa un fel de pastă care pusă pe obraz dădea feței fermecătorea al-

bătă a crinului și colorul dulce al trandafirului, înegrind în același timp și sprâncenile. După acesta se apropie friseră cu pieptinile *Grinale*, spelci, *Acus*, și ferul de trisat, *Calamistrum*, spre a începe cu precauțiune greua operă a ei. În fine găteła capului, plin de zuluți fiind sfârșită, o altă sclavă așază peste *subucula*, îmbrăcăminte de desupt de lână albă, o tunică în colorul apei de mare cu multe undulațiuni și léga repede sandaliile pe picioarele sale rose. Octavia zimbind de mulțemire se asvârle într'un jilț îmbracat cu perne și pre când gustă din miere des de diminătă de către vechilul de la țară trimesă sclavele așază panglicele (fibula) care țin încreșturi-le tunicii pe umărul drept a ei și impodobesc mânele cu inele.

După acea Octavia poruncește să i se aducă copilița ei; să jôcă cu dânsa un sfert de oară. . . . atăta datorie de mumă își face Octavia! cați alt-fel educațiunea copilei zace în mânele sclavelor!!

Acuma să ne întörcem la Sulpicius și ocupațiunile sale după ce l'ama pornit la senat: Vom urmări acesta în numărul viitor al Revistei.

(Va urma).

✂. *Juravski*

---

Din cauza lipsei de spațiu, Amintiri de călătorie n'au putut apăre în acest număr al Revistei.

---